

3. Regnbueørred (*Salmo irideus* Gibbons).

Plovsværbenet er langt, og dets Stilk bærer Tænder. Overkæbebenet naar hen under Øjet eller lidt bagom dette. Farven er meget kendetegnende; Ryggen er blaa-graa og oversaaet med talrige mørke, runde Smaapletter, der ogsaa kan gaa ned paa Siderne (her ofte x-formede). Sider og Bug er sølvskinnende, men fra Snude til Halefinne strækker sig et smallere eller bredere, utydeligt begrænset lillarødt Baand, der findes selv hos Ungerne, men er særlig kraftigt hos Hannen i Legetiden; Finnerne er ensfarvede (uden hvid Forrand) med mørke Pletter; der er ingen Pletter med røde Kernepunkter spredt over Kroppen; Hannen faar Underkæbekrog i Legetiden.

R 14—15; F; G 13—14; Br 15; Bu 10; H x + 17—19 + x.

Regnbueørreden naar en Længde af mindst 75 cm og en Vægt af 7 Kilogram. Den hører hjemme i de vest-

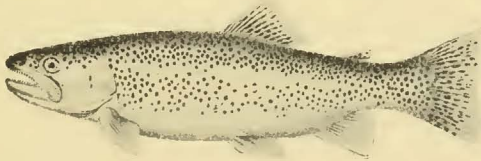

Fig. 69. Regnbueørred. (Efter Hein & Winter).

lige Forenede Stater i Floderne til det stille Hav, men er nu spredt over store Dele af Jordkloden. Allerede i 1877 tog Japaneren Sekizawa Acecio Æg af Regnbueørred med til Japan, og i 1882 førtes den til Europa. Den er nu i hvert Fald indført til Sverige, Norge, Danmark, Tyskland, Frankrig, Østrig, Schweiz og Spanien. Det har nemlig hurtigt vist sig, at Regnbueørreden egner sig fortræffelig til Opdræt i Damme. Dette foregaar fuldstændig paa tilsvarende Maade som den for Ørreden beskrevne; dog taaler Regnbueørreden temmelig varmt Vand, saa at det ogsaa kan lade sig gøre at udsætte den med Fordel som Tilgiftsfisk i Karpedamme. Dens Legetid falder noget anderledes end dens Slægtninges, nemlig i Marts—April, undertiden saa tidlig som i Januar eller saa sent som i Maj; dette er ikke uden Værdi, da Klækkehusene

som Regel er tømt for Ørred- og Kildeørredyngel paa det Tidspunkt, da Regnbueørrederne afstryges, og man saaledes kan belægge Klækkebakkerne to Gange om Aaret. Yngelen udsættes i Maj—Juni og vokser særdeles hurtig, saa at Sættefiskene i August Maaned er 7—10 cm og i Oktober 8—14 cm lange. Under meget gunstige Vilkaar kan en og anden Regnbueørred allerede samme Efteraar(!) blive Portionsfisk (c. 23—25 cm, $\frac{1}{8}$ kg), men dette spiller dog ingen Rolle i Praksis, hvorimod det er Reglen de fleste Steder, at Sættefiskene i Løbet af det følgende Aar er salgbare som Portionsfisk; nogle Steder nøjes man dog med at drive dem op i Løbet af tre Aar. Der er ogsaa noget Salg af ældre Fisk (1 kg og mere), og Moderfisk lægges som Regel til i Dambrugets egne Damme. I Tyskland klages meget over, at Stammen der er degenereret, formodentlig som Følge af Indavl; hos os har man hidtil ikke bemærket noget tilsvarende. Alligevel vilde det maaske være heldigt, om der kunde tages Rogn af Regnbueørred fra Frivand fremfor udelukkende af Damørred; men skønt der har været gjort mange Forsøg paa at udsætte Regnbueørred i Vandløbene, har disse Forsøg hos os ikke ført til gode Resultater lige saa lidt som i Tyskland. I de Vandløb, ved hvilke der ligger Dambrug, findes der oftest ikke faa mindre Regnbueørreder, men inden disse naar Modenhed, forsvinder de som Regel — vistnok fordi de vandrer til Havs. Der fanges da ogsaa ikke saa sjælden større Regnbueørred, f. Eks. i de østjydske Fjorde, men for Rognafstrygningen spiller dette ingen Rolle. Til Udsætning i egentlige Ørredvande egner Regnbueørreden sig ikke, mulig derimod til Udsætning i Aarnes nedre Løb, hvor dog i Reglen Gedden vil være den for farlig en Fjende, og som Bifisk i Karpedamme; derimod er det utvivlsomt, at den egner sig udmærket til Udsætning i nogle brakke Vande; i Mariager Fjord har den alt længe givet et godt Udbytte, og den tegner ogsaa godt i Roskilde Fjord; ved Bornholm er det forsøgt at sætte Yngelen direkte ud i Brakvandet ved Kysten (1910 — 18.000 Stkr., 1911 — 25.000 Stkr.). I Virkeligheden har Regnbueørreden maaske Fremtiden for sig paa mange lignende Omraader. Dens Kød er knap saa anset som Ørredens; Portionsfisken hjembringer en Pris af c. 2 Kr. 30 Øre pr. Kilogram. Æggene er meget vekslende i Størrelse og Farve efter Moderfiskens Godhed; store, rødlige Æg foretrakkes langt for smaa eller uensartede, farveløse; som oftest er Æggene mindre end Ørredens (c. 9—12.000 pr. Liter). Antagelig behandlede der paa vore Klækkeanstalter i 1912 mindst 15—20 Millioner Æg af de forskellige Ørredarter; heraf udførtes omkring tolv Millioner,

hvoraf Størstedelen vistnok stammer fra Frivandshavørred; af Resten, som klækkedes her i Landet, er antagelig omkring Halvdelen Regnbueørredrogn. Mindst et Par Millioner Stkr. Yngel sattes i Dam, og da Leveprocenten plejer at være ret stor (c. 50 %), er der heraf antagelig frembragt mindst een Million Sættefisk. Regnbueørredens danske Navn er en Oversættelse af dens amerikanske: Rainbow trout (tysk: Regenbogenforelle).

2. Rødinggruppen (*Salvelini* S. Nilsson).

Plovskærbenet har ingen Længdekøl; fortil er det fortykket og bærer her Tænder, hvorimod dets Stilk, der er forholdsvis kort og har en Længdefure, er tandløs. Skællene er meget smaa; lige ovenover Sidelinien og foran Rygfinnen er der i en Længderække paa en kvart Hovedlængde seksten—tyve Skæl. Ryggen og Kropsiderne har mer eller mindre talrige og tydelige lyse Pletter.

Hos Rødinggruppens Arter foregaar der ikke saa store Formforandringer med Hannen mod Legetiden som hos den foregaaende Gruppens; men Hannens Legedragt kan være prægtig farvet, og der kan dannes en lille Underkæbekrog. Rødingerne er udbredt over Dele af Europa og Nordamerika. Den (eller de) oprindelige europæiske Arter adskiller sig i Farvetegning fra de oprindelig amerikanske, der oftest, men dog ikke altid, har Ryg, Rygfinne og Halefinne marmorerede med ormeagtigt snoede Pletter og Baand. De europæiske Rødinge er Sø- og Havfisk, der ikke som Laksegruppens Arter behøver rindende Vand til Legen; i Amerika gælder det samme den ene Rødingart (*S. namāycush*, Amerikanernes Lake trout), medens den anden (*S. fontinalis*, Amerikanernes Brook trout, vor Kildeørred) nok kan leve i Søer, men dog oftest yngler i Vandløb. Ingen af Arterne hører oprindelig hjemme hos os, men to er indført.

Oversigt over Arterne.

Ryggen tydelig marmoreret	1. Kildeørred (<i>Sálmo fontinalis</i>).
Ryggen ikke marmoreret	2. Fjeldørred (<i>Sálmo alpínus</i>).

1. Kildeørred (*Salmo fontinalis* Mitchill).

Munden er forholdsvis stor, større end hos den følgende Art. Plovskærbenet løber fortil ud i en Spids; dets Plade bærer omkring otte Tænder. Ryggen er brun eller olivenfarvet, med tydelige, bugtede, lysere Aarer; Siderne lysere med smaa, blaarøde Pletter eller mer eller mindre sølvskinnende; Bugen hvid eller orangefarvet; de øvre Finner er mørke med aaret Tegning, de nedre har en hvid Forkant efterfulgt af et mørkt Baand.

R 12—13; F; G 11—12; Br 10—11; Bu 7—8; H x + 19 + x.

Kildeørredens oprindelige Hjem var i Kanada og de Forenede Stater, nemlig i nogle sydlige Tilløb til Hudson

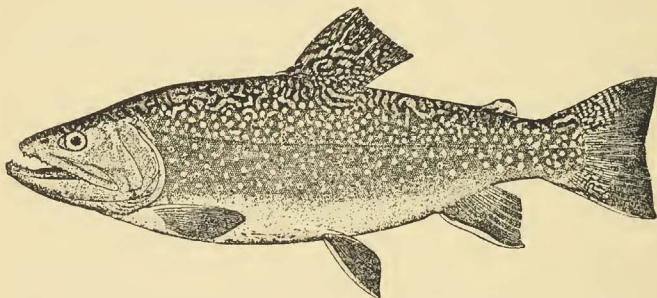

Fig. 70. Kildeørred. Han i Legedragt. (Efter Brown Goode).

Bugten, de store Søers Omraade, i Vandløb til Atlanterhavet ned til Nord Carolina og i Tilløb til Mississippi fra Alleghanybjergene. Men i det mindste fra midt i Halvfjerdserne i forrige Aarhundrede begyndte Amerikanerne at klække dens Æg og holde den i Damme, og efter at den er ført til Europa (til Norge 1876—77 og 1883, til Tyskland 1884), er den nu udbredt i alle de Lande, hvor Ørreddambrug findes, og de fleste Steder har den fra disse forvildet sig eller er blevet udsat i fri Vande, hvor den mange Steder holder sig. Hos os har den vel været forsøgt i alle de større Ørreddambrug, men i de senere Aar anvendes den ikke saa meget som tidligere; dog er der enkelte Dambrug, hvor denne Art synes at give bedst Udbytte. Dens Legetid falder omtrent samtidig med Ør-

redens (Oktober—Marts) eller snarere lidt før, saa at Afstrygningen undertiden kan begynde i Oktober. Æggene er forholdsvis smaa (10—12.000 pr. Liter). Efter den noget ufuldstændige Statistik var der i 1911—12 indlagt c. 356.000 Stkr. Kildeørredrogn til Klækning, som med en Klækkeprocent af 64 gav c. 229.000 Stkr. Yngel. Af denne Yngel udsattes kun 2000 Stkr. i Frivand, medens Resten sattes i Dam; om c. 180.000 Stkr. Yngel oplyses det, at de gav godt 100.000 Stkr. Sættefisk om Efteraaret (57 %). Klækning og Opdræt foregaar paa fuldstændig samme Maade som Ørredens, og Portionsfisk kan leveres i det andet eller tredje Aar. Prisen er omtrent som Regnbueørredens, dog ofte lidt lavere og var i 1912 omkring 2 Kr. 30 Øre pr. Kilogram. En Ejendommelighed ved Kildeørreden opdaiges snart ved Sorteringen, naar denne foregaar med Haandkraft; den er meget vanskeligere at holde fast end Ørreden og Regnbueørreden, da den er meget glattere,

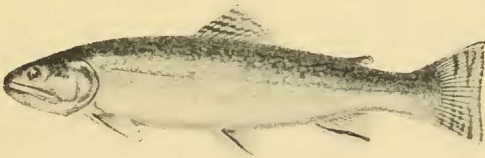

Fig. 71. Kildeørred. Hun eller ung Han.
(Efter Hein & Winter).

rimeligvis paa Grund af de smaa Skæl. I Legetiden bliver Hannens Form meget dyb og brædtagtig, men derimod er det kun en svag Underkæbekrog, den faar; dens Farver bliver stærkere, og dens Bug bliver meget smuk orange-rød. Kildeørreden er ikke saa sky som Bækørreden og holder sig ikke saa meget i Ro under Brinker og Rødder, men er i Bevægelse for at opsøge Føden. Derfor kan der, skønt den paa Grund af sin ringere Værdi ikke egner sig til Udsætning i Ørredvande, være Tale om, at den bør udsættes, hvor Reguleringer har fundet Sted. Den er i Tidens Løb udsat adskillige Steder her i Landet, og fra Dambrugene undviger stadig nogle, saa at man i de Vandløb, ved hvilke der ligger Dambrug, som oftest kan fange Kildeørred. Der er heller næppe nogen Tvivl om, at Kildeørreden yngler i mange af disse Vandløb. Kildeørredens amerikanske Navn er Brook trout; i Tyskland kaldes den Bachsaibling til Adskillelse fra den følgende Art, Tyskernes Saibling.

[2. Fjeldørred (*Sálmo alpinus* Linné).(F. A. Smitt: *Sálmo úmbla*: a) *S. salvelínus*, b) *S. alpinus*).

Munden er forholdsvis stor, men ikke saa stor som den foregaaende Arts. Plovskærbenet er baadformet udhulet med en fortil afrundet, tandbærende Plade, der sædvanlig bærer en trekantet Spids med Tænder. Farven er yderst vekslende, men Ryggen er aldrig marmoreret; de nedre Finner er fortil hvidkantede med efterfølgende mørk Farve.

R 12—15; F; G 11—13; Br 12—15; Bu 9—10; H x + 19 + x.

Fjeldørreden kan blive godt syv Decimeter lang og naa en Vægt af godt syv Kilogram. Den hører hjemme i de schweiziske, østrigske og bayerske Alpesøer, paa de britiske Øer, i store Dele af Sverige, Norge, Finland og det nordlige Rusland, Nowaja-Semlja, Spitsbergen, Færøerne, Island, Grønland og arktisk Amerika. Hos os udsattes der i 1901 7.000 Stkr. Yngel (fra Finspong Klækkeanstalt i Sverige) i Fure- og Vejlesø, men Forsøget var, som man kunde vente, resultatløst. I 1910 indførtes 10.000 Stkr. „Røj“rogn fra Trondhjem til Klækkeanstalten ved Vraa Mølle Dambrug (pr. Arden); Klækningen gav 7.000 Stkr. Yngel, af hvilke de 6.000 sattes i Dam; heraf blev der om Efteraaret kun 150 Sættefisk. Der er næppe Grund til at tro, at den nu findes hos os. Hvad der nærmest skulde friste til at gentage Forsøg paa at indføre den, er, at den væsentlig lever i Søer og mulig ikke behøver rindende Vand til sin Leg; desuden er den en udmærket Sportsfisk, og dens Farver er meget smukke, særlig Hannerne henimod Legetiden, da Bugen kan være blodrød. I øvrigt optræder Fjeldørreden med meget vekslende Udseende og Levevis, med Havformer og Søformer, og man skelner mellem to Underarter af Fjeldørred: Storøding (*S. alpinus* forma *salvelínus* Linné) og Smaarøding (*S. alpinus* sensu stricto Linné), af hvilke den første kan kendes paa, at Bugfinnerne er fæstet bag Midten af Afstanden mellem Snudespidsen og de midterste Halefinnestraalers Spids, medens Bugfinnerne hos Smaarødingen sidder længere fremme. Paa en Maade svarer Forholdet mellem Stor- og Smaarøding til det mellem Laks og Ørred. Hvilken af Rødingformerne det drejede sig om ved Indførselsforsøgene, er ikke oplyst. Fjeldørreden lader sig, hvor Naturforholdene egner sig derfor, særlig hvor Vandet er køligt nok, let opdrætte i Damme; hos os benyttes den som nævnt ikke, og i andre Lande har dens Opdræt vist ogsaa kun ringe Betydning, hvorimod der der klækkes mange Æg af den med Fri-vandsudsætning for Øje.]

Bastarder indenfor Lakselægten.

Alle de fornævnte Arter er nærbeslægtede, og mulig forekommer Bastarder mellem dem af og til i Naturen; saaledes krydses Laks og Ørred rimeligvis ofte. Ved den kunstige Befrugtning er det lykkedes at krydse endog Ørred og Regnbueørred, hvis Legetid — om de gik i samme Vand — næppe nogensinde vilde falde samtidig. En Del af Krydsningerne har været Genstand for forsøgsvis Opdræt her eller i Udlandet; de synes dog alle uden Værdi. Kun den nedennævnte viser et fra begge Forældre væsentlig forskelligt Ydre.

Tigerørred (*Salmo trutta* × *fontinalis*).

Ryggen og Størstedelen af Siderne marmoreret med bugtede Aarer, der er meget grovere end Kildeørredens; ingen røde Pletter paa Kropsiderne.

Denne iøjnefaldende Fisk er en Bastard mellem Ørred og Kildeørred. Om den forekommer i Naturen, vides

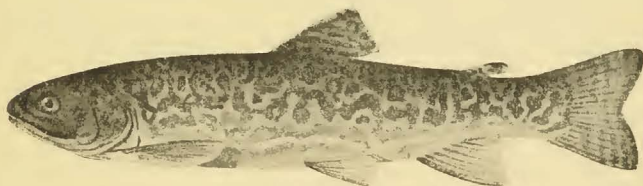

Fig. 72. Tigerørred. (Efter Bruno Hofer).

ikke, men i Dambrugene er den ret almindelig. Krydsningen foretages dog kun tilfældigt eller for Fornøjelsens Skyld, idet Bastarden ingen særlige Fordele byder.

2. Smeltslægten (*Osmérus* Artedi).

Formen er meget langstrakt og noget sammentrykt. Munden er stor. Underbid. De kegleformede, spidse og fastsiddende Tænder sidder for det meste i en enkelt Række paa Mellem- og Overkæbeben, Ganeben, Plovskærben og et af Vingebenene (entopterygoideum) og i to uregel-